

KLYS om regeringens strategi för företag i kulturella och kreativa branscher

I början av april presenterade regeringen en strategi för kulturella och kreativa branscher (KKB), som ska gälla i tio år från 2024 till 2033 och som bygger på betänkandet SOU 2022:44 Kreativa Sverige. KLYS lämnade ett omfattande yttrande över betänkandet i december 2022 och deltog i december 2023 vid kulturdepartementets och näringsdepartementets rundabordssamtal om kulturella och kreativa branscher, där vi framförde våra viktigaste synpunkter på området.

KLYS välkomnar en långsiktig tioårig strategi på området, och ser den som ett viktigt verktyg för att komma vidare när det gäller att stärka dessa branschers kärna – de yrkesverksamma kulturskaparna - och därmed skapa hållbarhet inom sektorn som helhet. **Men strategin måste fyllas med innehåll och resurser.** Som det ser ut nu föreslås mycket få konkreta åtgärder i strategin och svar ges inte på hur strategin ska uppnås. Regeringen konstaterar i stället att de ska återkomma i ett antal frågor. Det är viktigt i det fortsatta strategiarbetet att det finns ett **tydligt kulturskaparperspektiv i hela näringskedjan.**

I strategin föreslås inga nya ekonomiska resurser. Den förra borgerliga regeringens satsning på området var visserligen en mer kortsiktig satsning under tre år (perioden 2010-2012), men tillförde då området nya medel, inte minst från näringspolitiskt håll. På sidan 4 i den aktuella strategin står att *eventuella kostnader för strategin ska finansieras genom omprioriteringar inom ram*. Om detta innebär omprioriteringar inom den statliga kulturbudgeten avråder vi kraftfullt ifrån detta ifrån. **Nya medel måste tillföras området samt medel från andra politikområden,** t ex från närings- och arbetsmarknadspolitiken, men även från utbildningsområdet.

Det måste i sammanhanget påminnas om att det alltid kommer att finnas konstnärliga och kreativa verksamheter som inte kan bära sig på en marknad och att de kulturpolitiska målen måste vara centrala även när det gäller utveckling och genomförande av en strategi för KKB-området.

KLYS delar strategins konstaterande att *en ökad mångfald av finansieringskällor och verksamhetsformer bidrar till en förbättrad motståndskraft för kultursektorn* och avråder därför regeringen, även i detta sammanhang, från att genomföra den aviserade sammanslagningen av Konstnärsnämnden och Kulturrådet.

KLYS har följande synpunkter på de strategiska målen i regeringens skrivelse:

1. KLYS är positiv till ökad kunskap på området genom att t ex utveckla tillförlitlig och relevant nationell statistik och stärka kompetensen inom berörda myndigheter såsom PRV, Tillväxtverket och Vinnova. Statistik och kompetensutveckling på området måste dock **ske i dialog med kulturskaparnas organisationer**, däribland KLYS och i **samverkan med kulturmyndigheterna**, framför allt med Konstnärsnämnden, men också med Kulturrådet och Myndigheten för kulturanalys.
2. KLYS håller med om att utvecklingen inom digitalisering och artificiell intelligens (AI) förstärker behovet av ökad kunskap och kunskapsspridning om upphovsrätt bland offentliga aktörer. **Här behöver berörda myndigheters upphovsrättsuppdrag förstärkas, tydliggöras och samordnas.** PRV:s upphovsrättsuppdrag är uppsplittrat på

tre olika avdelningar, samtidigt som näringsdepartementet inte kräver tydliga mål och uppföljning från myndigheten när det gäller upphovsrättsuppdraget. Detta har försvagat PRV:s upphovsrättsarbete och behöver **ses över från regeringens sida**. PRV behöver också samverka närmare med kulturmyndigheterna, det gäller särskilt Konstnärsnämnden.

Men det finns också stort behov av att förstärka bransch- och kulturskaparorganisationernas upphovsrättsliga informationsarbete. Här rekommenderar KLYS regeringen att **gå vidare med förslaget i återstartsutredningen (SOU 2021:77) om att anslå medel för just detta**.

3. Tyvärr har genomförandet av EU:s upphovsrättsdirektiv i svensk rätt fr o m den 1 jan 2023 inte (ännu) lett till den förstärkning av kulturskarpares ersättningar och insyn som KLYS hade hoppats på. **Förtydliganden och kompletteringar behövs i lagstiftningen**, vilket är en fråga som den svenska regeringen också måste driva på EU-nivå. Jfr KLYS synpunkter till näringsutskott om upphovsrätt och AI. <https://klys.se/wp-content/uploads/2024/03/Sammanfattning-KLYS-mote-naringsutskottet-240312.pdf>
4. KLYS delar slutsatsen att tillgången till lån, krediter och externt ägarkapital är svag inom KKB, i synnerhet för enskilda egenföretagande kulturskapare. Det är viktigt att komma ihåg att dessa **ofta själva finansierar såväl uppstart- som uppföljning av sina projekt och verksamheter**.
5. Enligt Konstnärsnämndens studie Får företagande konstnärer innovationsmedel? ansöker konstnärliga företag inom KKB i lägre utsträckning innovationsstöd. Ett skäl är att Vinnovas tillämpning av statsstödsreglerna innebär att enskilda näringsidkare inte har kunnat få statsstöd. Eftersom de allra flesta egenföretagande kulturskapare har enskild firma och inte aktiebolag, drabbar detta de kulturella branscherna särskilt hårt. Regeringen bör **se över situationen och hitta en lösning för att även enskilda näringsidkare ska få tillgång till innovationsstöd** (jfr sidan 13 i strategin). I sammanhanget behöver även innovationsbegreppet och relevanta utlysningstexter ses över.
6. **Det offentliga måste agera förebildligt** när det gäller arvodering av kulturskapare och följa de lagar, avtal och rekommendationer som gäller i branschen.
7. Nuvarande skattesystem är administrativt betungande, dyrt och i viss mån orättvist för egenföretagare på området. När det gäller regelförenklingar och lättnader bör regeringen därför inom ramen för strategin verka för följande reformer:
 - **Inför en generell, reducerad momssats för hela kulturområdet om 6 %**, idag behöver kulturskapare och kulturlivet hantera åtminstone fyra olika momssatser
 - **Höj schablonavdraget för arbetslokal i hemmet för enskilda näringsidkare**, detta har inte justerats på decennier
 - Inför möjlighet till **friskvårdsavdrag även för enskilda näringsidkare** på det sätt som aktiebolagsinnehavare redan har.

8. KLYS välkomnar målen i avsnitt 4.4. När det gäller enskilda egenföretagande kulturskapares **möjligheter till livslångt lärande och kompetensutveckling** bör regeringen titta närmare på **hur detta ska ske, utan stora kostnader för den enskilde**.
9. I sammanhanget är det viktigt att lyfta fram den viktiga verksamhet och funktion som **kulturinkubatorer, residens, kollektivverkstäder, scenkonstallianser och centrumbildningar** har för kulturskapares konstnärliga utveckling, arbets- och uppdragstillfällen samt kompetensutveckling. Flera av dessa verksamheter har fått sänkta anslag på senare år, vilket drabbar frilansande och egenföretagande kulturskapare i stor utsträckning.
10. När det gäller målet i 4.4 håller KLYS med om att *de offentliga trygghetssystemen ska ge goda villkor för enskilda som försörjer sig både som anställda och som egenföretagare*. Därför måste regeringen **gå vidare med förslagen i SOU 2023:30 och lägga fram en proposition**, åtminstone när det gäller de förslag i betänkandet som handlar om att stärka den sociala tryggheten för frilansare och så kallade kombinatorer samt för mottagare av konstnärspolitiska stipendier.
11. När det gäller kommande a-kassereform saknar KLYS den lättnad som fanns under pandemin om att en **egenföretagare som vilandeförklarar sitt företag ska kunna vidta vissa aktiviteter i sitt företag, som t ex marknadsföring och uppdatering av hemsida, utan att förlora rätten till a-kassa**. Denna lättnad har varit oerhört värdefull för de kulturella och kreativa branscherna under de senaste årens kriser, men upphörde 1 jan 2024 efter beslut av regeringen. Den ingår inte heller i a-kassepropositionen, vilket kommer att motverka livskraften i dessa branscher som är mycket känsliga för olika ekonomiska kriser och konjunkturväxlingar.
12. KLYS **stödjer ett samordnat departementsövergripande arbete** och en **årlig dialog mellan regeringen och de berörda branscherna**, kulturskapare och företrädare för deras yrkes- och branschorganisationer, däribland KLYS.

KLYS står till förfogande för frågor och ytterligare skriftliga underlag i dessa frågor!

För KLYS

Ulrica Källén
Verksamhetsledare KLYS

Stockholm den 6 september 2024